

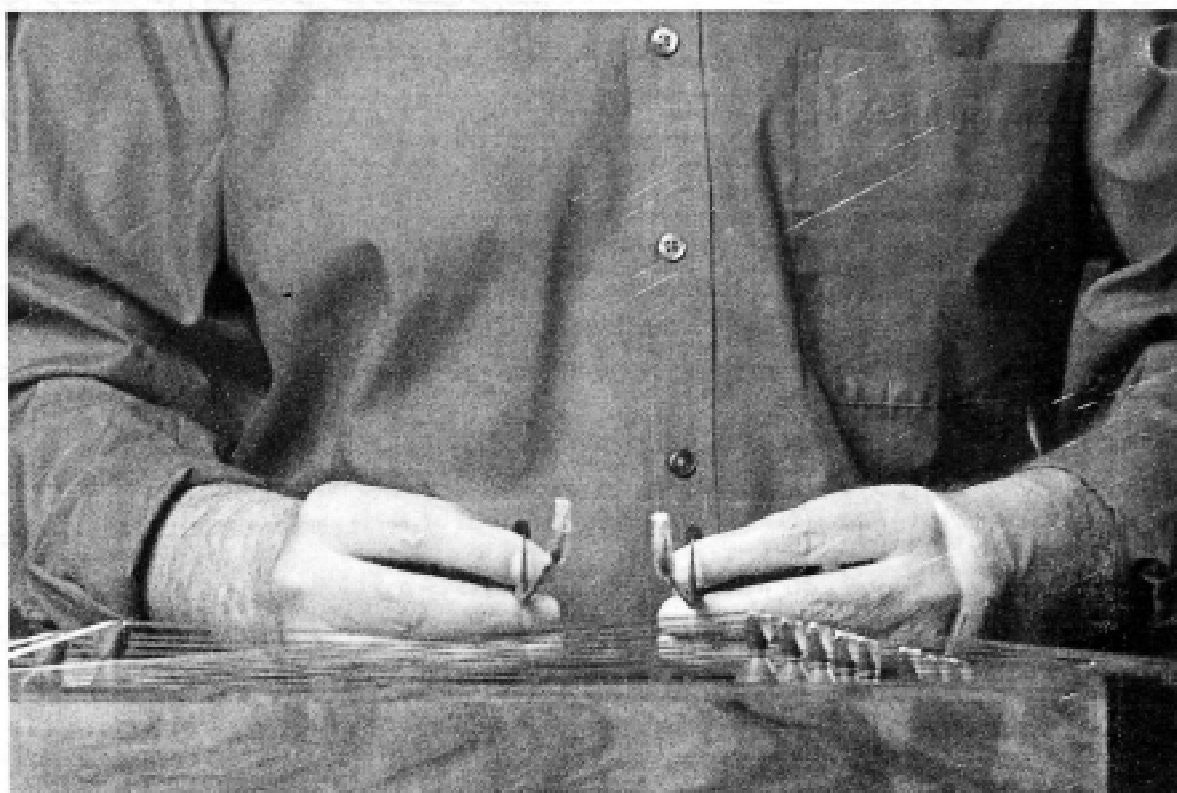
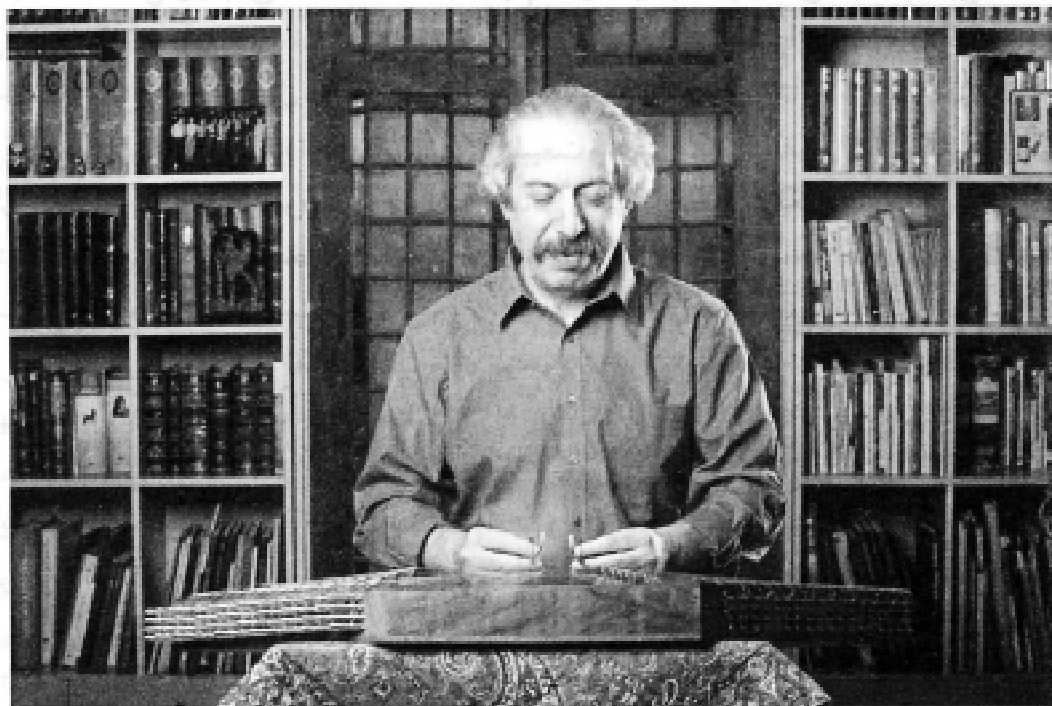
شیوہ
.....
سورلوار

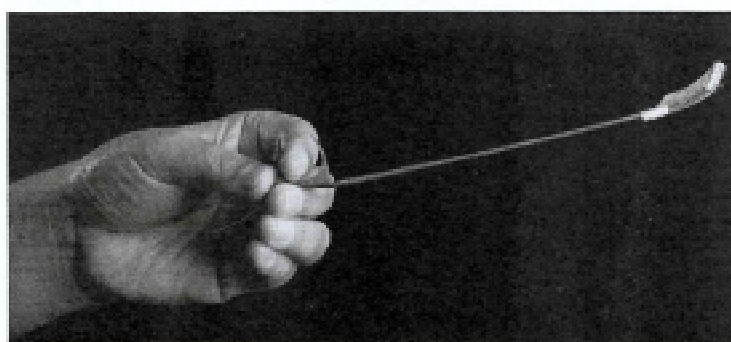
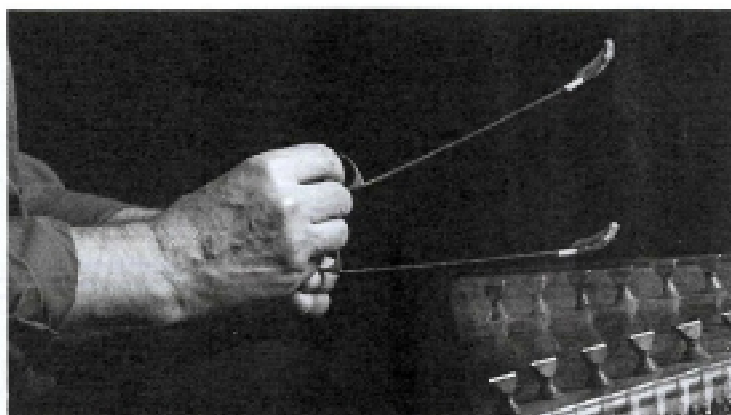
تألیف:

پشنگ کامکار

«طرز نشستن پشت ساز و دست گرفتن مضراب»

«ساختمان ستور»

ستور دارای یک جعبه دوزنقه‌ای شکل و تو خالی، موسوم به جعبه رزنانس (تشدید کننده) است که از چوب ساخته می‌شود.

داخل این جعبه چهارالی پنج قطعه چوب استوانه‌ای شکل بین صفحه رو و زیر به نام «پل» به صورت عمود قرار می‌گیرد. چوب‌های رو و زیر ستور را «صفحه» می‌گویند. در دو سمت راست و چپ صفحه رو، دو قطعه چوب به نام «شیطانک» که روی هر کدام مفتولی فلزی قرار دارد، نصب می‌شود. بر روی صفحه سمت راست کلاف، مفتول‌هایی ضخیم به نام «گوشی» و بر روی صفحه سمت چپ کلاف، مفتول‌های باریک‌تری به اسم سیم‌گیر وجود دارد. بر روی سطح فوقانی، دو ردیف خرک ۹ تایی از جنس چوب قرار دارد بر روی ردیف راست که نزدیکتر به کناره راست ساز است سیم‌های زرد و بر روی ردیف چپ که کمی بیشتر با کناره چپ فاصله دارد سیم‌های سفید بسته می‌شوند و روی هر خرک چه زرد و چه سفید چهار رشته سیم هم کوک و هم صدا عبور می‌کنند روی تمامی خرک‌ها هم مفتول‌های فلزی قرار می‌گیرند فاصله بین خرک‌های ردیف چپ تا شیطانک سمت چپ را «پشت خرک» می‌نامند.

برای کوک کردن ساز وسیله‌ای فلزی به اسم «کلید» لازم است که به وسیله آن گوشی‌ها را به راست یا چپ می‌چرخانند.

برای نواختن ساز از دو قطعه چوب به نام «مضرب» استفاده می‌کنیم. مضرب از سه قسمت تشکیل شده: سر مضرب، ساقه مضرب و حلقه مضرب، که انگشت اشاره یا سبابه در داخل حلقه و انگشت شست در گودی مضرب و سه انگشت دیگر چسبیده زیر هم قرار می‌گیرند و از طریق مج به روی سیم‌ها ضربه فرود می‌آوریم. بهترین مکان برای فرود آوردن مضرب‌ها بر روی سیم‌های ستور، فاصله چهار سانیتمتری خرک‌هاست.

«مختصری از موسیقی نظری»

نت‌های موسیقی ^(۱) علاماتی هستند که صداهای موسیقی به وسیله آنها مشخص و نوشته می‌شوند.

■ **اسامی نت‌های موسیقی:**

اسامی نت‌های موسیقی در بعضی از کشورهای جهان باهم تفاوت دارد، در هر حال این اسامی از چپ به راست خوانده می‌شود.

در ایران و بیشتر کشورهای جهان، اسامی نت‌های موسیقی را مانند نوع اول به کار می‌برند ولی در انگلستان و آمریکا و آلمان از نوع دوم استفاده می‌کنند.^(۲)

DO	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si	نوع اول:
دو	ر	می	فا	سل	لا	سی	
C	D	E	F	G	A	B	نوع دوم:

■ **خطوط حامل:**

پنج خط افقی و موازی با فواصل معین که نت‌ها را در رو یا میان خطوط آن می‌نویسند و از هم تشخیص می‌دهند، حامل گویند. خطوط حامل را از پائین به بالا می‌شمارند.

■ **کلید:**

علامتی است که در سمت چپ پنج خط حامل قرار می‌گیرد و نام و موقعیت صدای نت‌ها را تعیین می‌کند. در موسیقی کلیدهای مختلفی به کار برده می‌شود. اما برای آموزش سنتور معمولاً از «کلید سل» استفاده می‌شود. بدین ترتیب نتی که بر روی خط دوم حامل قرار گرفته باشد سل نامیده می‌شود و بقیه نت‌ها به نسبت نت مذکور شناخته می‌شوند.

Note-۱

۲- در آلمان ■ برای نت سی بمل و ■ برای نت سی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

به وسیله پنج خط حامل، یازده نت شناخته می‌شود که بعضی از آنها بر روی خطوط و بعضی در میان خطوط حامل جای گرفته‌اند، به ترتیبی که در شکل زیر مشاهده می‌شود.

هرگاه نت‌ها از بالا و پایین حامل تجاوز کنند با استفاده از خطوط کوچک و موازی با پنج خط حامل که آنها را «خطوط اضافه» می‌نامند، نوشته می‌شوند. نام نت‌ها با خطوط اضافه در بالا و پایین حامل در شکل زیر مشخص شده است.

توجه: لازم به توضیح است که نت‌های موسیقی در بالا و پایین حامل محدود به همین تعداد نبوده و در اینجا فقط نت‌های مورد استفاده برای ستور نوشته شده است.

■ وسعت صدای ستور ۹ حرکت:

وسعت صدای این ستور در حدود سه اکتاو است.

نحوه شناسایی نت‌های موسیقی در ستور:

در ستور سه موقعیت برای اجرای نت‌های موسیقی موجود است که آنها را به ترتیب «پوزسیون اول» (سیم‌های زرد)، «پوزسیون دوم» (سیم‌های سفید) و «پوزسیون سوم» (سیم‌های پشت خرک) می‌نامند.

خرک‌های ستور را از پائین به بالا می‌شمارند و نام خرک‌های هم ردیف معمولاً یکی است، برای مثال خرک دوم سیم‌های زرد و سفید و پشت خرک «فا» نامیده می‌شود و خرک سوم زرد و سفید و پشت خرک همگی «سل» نامیده می‌شوند.

خرک‌های اول تا نهم پوزسیون اول، دوم و سوم به ترتیب از «می» تا «فا» نام دارد.

توجه: خرک اول سیم‌های زرد (نت می) می‌تواند متغیر باشد. مثلاً دو، ر، سی و غیره البته در این مجموعه خرک اول سیم‌های زرد نت دو با چهار خط اضافه پائین حامل کوک می‌شود.

خرک اول	خرک دوم	خرک سوم	خرک چهارم	خرک پنجم	خرک ششم	خرک هفتم	خرک هشتم	خرک نهم
می	فا	سل	لا	سی	دو	ر	می	فا

■ نت‌های پوزسیون اول به ترتیب از خرک اول (پائین به بالا) «دو، فا، سل، لا، سی، دو، ر، می، فا» نام دارند.

■ نت‌های داخل حامل، روی سیم‌های سفید اجرا می‌شوند.

■ نت‌های با خطوط اضافه پائین حامل که شامل اصوات بم می‌باشند روی سیم‌های زرد اجرا می‌شوند.

■ نت‌های با خطوط اضافه بالای حامل که شامل اصوات زیر می‌باشند روی سیم‌های پشت خرک اجرا می‌شوند.

بدین ترتیب: سیم‌های زرد از خرک اول با نت «دو» با چهار خط اضافه پائین حامل شروع شده و در خرک نهم به نت «فا» بین خط اول و دوم حامل ختم می‌شوند.

سیم‌های سفید از خرک اول با نت «می» روی خط اول حامل شروع و در خرک نهم به نت «فا» روی خط پنجم حامل ختم می‌شوند.

سیم‌های پشت خرک از خرک اول با نت «می» بین خط چهارم و پنجم حامل شروع و در خرک نهم به نت «فا» با ۳ خط اضافه بالای حامل ختم می‌گردد.

■ نت «می» روی خط اول حامل یا از خرک هشتم زرد استفاده می‌کنیم یا از خرک اول سیم‌های سفید پوزسیون دوم

چنانچه علامت (کرن) «p» پشت نت «می» قرار گیرد از خرک اول سیم‌های سفید و گرنه خرک هشتم سیم‌های زرد.

نت «می» بین خط چهارم و پنجم حامل اگر پشت آن علامت (کرن) «p» داشت از خرک اول سیم‌های پشت خرک اگر نداشت از خرک هشتم سیم‌های سفید استفاده می‌شود.

■ نت «فا» بین خط اول و دوم حامل یا از خرک نهم سیم‌های زرد استفاده می‌شود یا از خرک دوم سیم‌های سفید

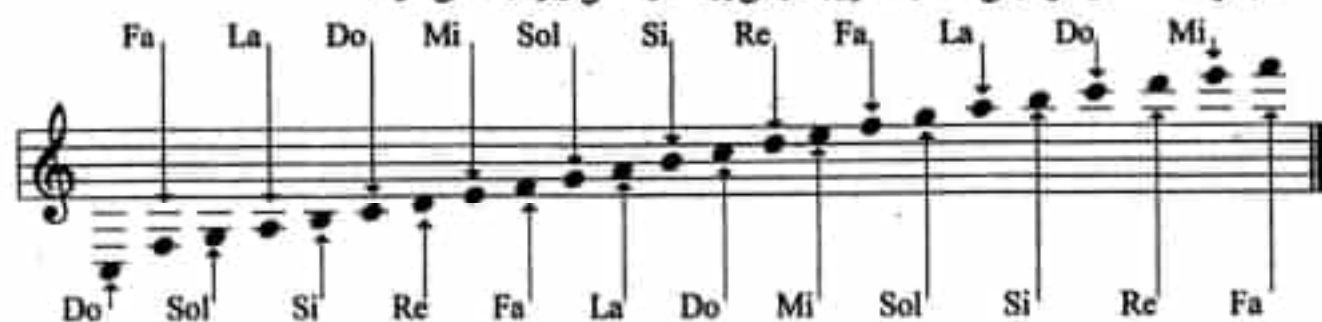
پوزسیون دوم اگر عدد 9 روی فا باشد از خرک نهم سیم‌های زرد و در غیر این صورت از خرک دوم سیم‌های سفید پوزسیون دوم.

نت فا روی خط پنجم حامل یا از خرک نهم سیم‌های سفید پوزسیون دوم و یا از خرک دوم سیم‌های پشت خرک

پوزسیون سوم استفاده می‌شود.

اگر عدد 9 روی این نت «فا» باشد از خورک نهم سیم‌های سفید پزسیون دوم و در غیراین صورت از خورک دوم سیم‌های پشت خورک استفاده می‌شود.

توجه: در علامات ترکیبی قطعات این مجموعه که بلافاصله بعد از کلیدسل نوشته شده، علامت نت می «بمل» می‌باشد، در نتیجه ذکر مجدد علامت «بمل» و یا عدد 8 قبل از نت‌های «می» الزامی نیست. مجموعه نت‌های موسیقی که در سنتور بکار می‌روند در شکل زیر دیده می‌شود.

اشکال مختلف نت‌ها:

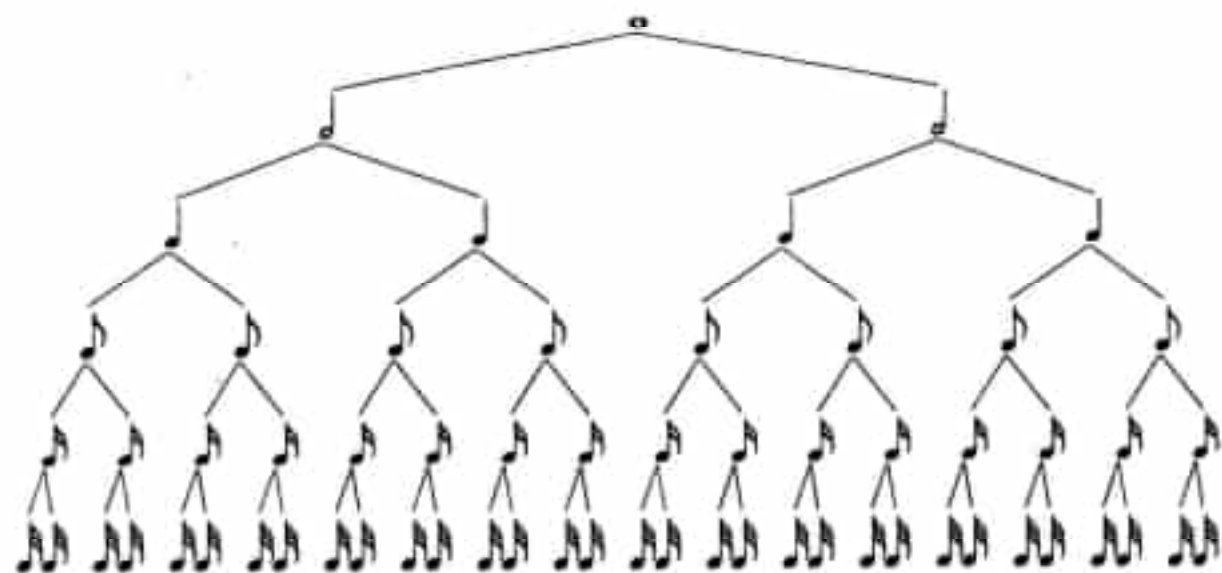
در موسیقی، ارزش زمانی همه نت‌ها یکسان نیست، بعضی کشیده‌تر و بعضی مقطع و کوتاه است. شکل نت، کشش زمانی نت‌ها را بیان می‌نماید. برای تعیین امتداد کشش اصوات و سکون‌ها اشکال گوناگونی بکار می‌رود مطابق اشکال زیر:

ارزش زمانی گرد، دو برابر سفید می‌باشد و سفید نیز، دو برابر سیاه است. و به همین ترتیب، سیاه دو برابر چنگ و چنگ دو برابر دولاچنگ و دولاچنگ دو برابر سه لاچنگ می‌باشد.

حال اگر ارزش زمانی گرد را یک دقیقه فرض کنیم، کشش سفید نیم دقیقه، سیاه $\frac{1}{4}$ دقیقه، چنگ $\frac{1}{8}$ دقیقه، دولاچنگ $\frac{1}{16}$ دقیقه و بالاخره کشش سه لاچنگ $\frac{1}{32}$ دقیقه خواهد بود.

نموداری از کشش نت‌ها و ارزش آنها نسبت به یکدیگر:

توجه : هرگاه تعداد چنگ، دولاچنگ، و سه لاچنگ یکی باشد، تنها نوشته می شود ولی اگر بیشتر از یکی و پی در پی باشند، معمولاً آنها را به صورت گروهی می نویسند.

شکل سکوت ها و کشش آنها:

ارزش زمانی سکوتها در موسیقی با ارزش نت هم نام آن سکوت ها برابر است یعنی اگر نت گرد ۴ ثانیه امتداد یابد سکوت گرد نیز ۴ ثانیه طول می کشد.

علامت سکوت گرد و سفید مستطیلی است به ترتیب، پائین خط چهارم و بالای خط سوم حامل و علامت بقیه سکوت ها محل معینی روی خطوط حامل ندارند و شکل آنها معرف ارزش زمانی آنها خواهد بود.

میزان :

هر قطعه موسیقی از نظر زمان به قسمت های مساوی تقسیم می شود که هر یک از آن قسمت ها را میزان و خط قائمی که آنها را از هم جدا می کند، خط میزان گویند.

هر میزان ممکن است از دو یا سه یا چهار قسمت مساوی تشکیل شود که آن قسمت ها را ضرب گویند. به طور خلاصه تقسیمات مساوی یک میزان را ضرب گویند.

معمول ترین میزانها عبارتند از: دو ضربی، سه ضربی و چهار ضربی.

انواع میزانها:

۱- میزانهای ساده

۲- میزانهای ترکیبی

۳- میزانهای لنگ یا مختلط

۱- میزانهای ساده :

میزانهایی هستند که هر ضرب آنها به طور طبیعی قابل تقسیم به اعداد ۲، ۴، ۸ و ... بوده و به عبارت دیگر دارای تقسیمات دوتایی هستند.

در میزانهای ساده عدد کسری که بعد از کلید قرار می گیرد، صورت کسر معرف تعداد ضرب های میزان و مخرج کسر معرف کشش هر ضرب است.

$\frac{4}{4}$ یا ۴:۴ گاهی اوقات میزان $\frac{4}{4}$ را با علامت ۴ نشان می دهند.

۲ - میزانهای ترکیبی :

میزانهایی هستند که هر ضرب آنها به طور طبیعی قابل تقسیم به اعداد ۳، ۶، ۱۲ و ... بوده و به عبارت دیگر دارای تقسیمات سه تایی هستند.

برای تبدیل کردن میزانهای ساده به ترکیبی کافی است که صورت کسر میزان ساده را در عدد ۳ و مخرج آن را در عدد دو ضرب نمائیم.

مثال: (میزان ترکیبی) $\frac{6}{8} = \frac{3}{2} \times \frac{2}{4}$ (میزان ساده)

توجه :

با اضافه کردن یک نقطه در جلوی هر ضرب از میزانهای ساده، می توان هر ضرب را به طور طبیعی به ۳، ۶، ۱۲ و ... تقسیم نمود و آنها را به ترکیبی تبدیل کرد.

۳ - میزانهای لنگ یا مختلط:

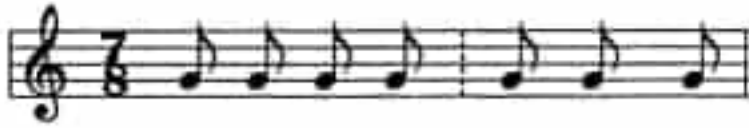
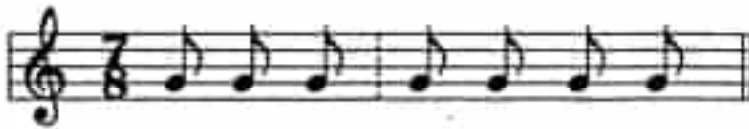
میزانهایی هستند که از مجموع ۲ یا چند میزان نامساوی تشکیل می شوند و معمولاً موقعیت میزانهای لنگ را با خط چین مشخص می کنند.

مثال:

میزان $\frac{7}{4}$ که از دو میزان $\frac{3}{4}$ و $\frac{4}{4}$ درست شده است .
یا

میزان $\frac{5}{4}$ که از دو میزان $\frac{3}{4}$ و $\frac{2}{4}$ درست شده است .
یا

میزان $\frac{7}{8}$ که از دو میزان $\frac{3}{8}$ و $\frac{4}{8}$ درست شده است .

نت‌های زینت:

نت‌های کوچکی هستند که جزء ضرب محسوب نمی‌شوند و با سرعت و چسبیده به نت اصلی اجرا می‌گردند.

خط اتصال:

خطی است منحنی که پائین یا بالای دو یا چند نت غیر هم نام قرار می‌گیرد و صدای آنها را به هم چسبده و یک‌نفس می‌کند.

خط اتحاد:

خطی است منحنی که پائین یا بالای دو یا چند نت هم نام قرار می‌گیرد و صدای آنها را با هم متحد می‌کند.

تریوله:

هرگاه هر ضرب میزان ساده را به جای تقسیمات دوتایی به سه قسمت مساوی تقسیم کنیم حالتی به وجود می‌آید که به آن «سه بر دوه» می‌گویند و علامت آن عدد 3 است که در پائین یا بالای نت وسطی قرار می‌گیرد و در این حالت زمان و ارزش سه نت «تریوله» با زمان و ارزش دو نت طبیعی برابر است.

دوتوله:

درست عکس تریوله است. یعنی هرگاه ضرب‌هایی که بطور طبیعی تقسیمات سه تایی دارند، به 2 و یا چهار قسمت مساوی تقسیم شوند، حالتی به وجود می‌آید که اصطلاحاً به آن «دوتوله» یا «دوبرسه» گویند. در این حالت عدد 2 پائین یا بالای نت‌ها گذاشته می‌شود.

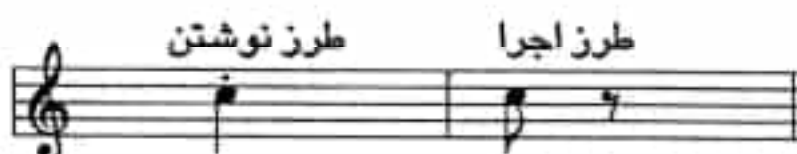

نقطه:

هرگاه سمت راست نت و یا سکوتی، یک نقطه قرار گیرد، نصف کشش آن نت یا سکوت به ارزش آن اضافه می شود. فرض کنید نت گرد ۲ ثانیه طول بکشد در این صورت نت گرد نقطه دار ۶ ثانیه امتداد خواهد یافت.

هرگاه نقطه زیر و یا روی نتی قرار گیرد آن نت مقطع و بریده اجرا می شود ولی در دستور فقط با یک ضربه راست یا چپ نواخته می شود و بقیه کشش آن نت سکوت خواهد بود.

هرگاه نقطه داخل یک کمان « $\curvearrowright$ » گذاشته شود به آن نقطه توقف گویند و در این صورت کشش آن نت و یا سکوت به دلخواه نوازنده خواهد بود.

دولاخت:

خطوطی هستند که در انتهای یک قطعه قرار می گیرند و نشانگر پایان قطعه می باشند.

دولاخت شامل دو خط نازک و ضخیم می باشد.

علامات برگشت یا تکرار:

توجه: اگر یکی از علامات م (کرن) ب (بمل) # (سری) * (دیز) یا (بکار) قبل از نت قرار گیرند، موجب تغییراتی در صدای آن نت خواهند شد.

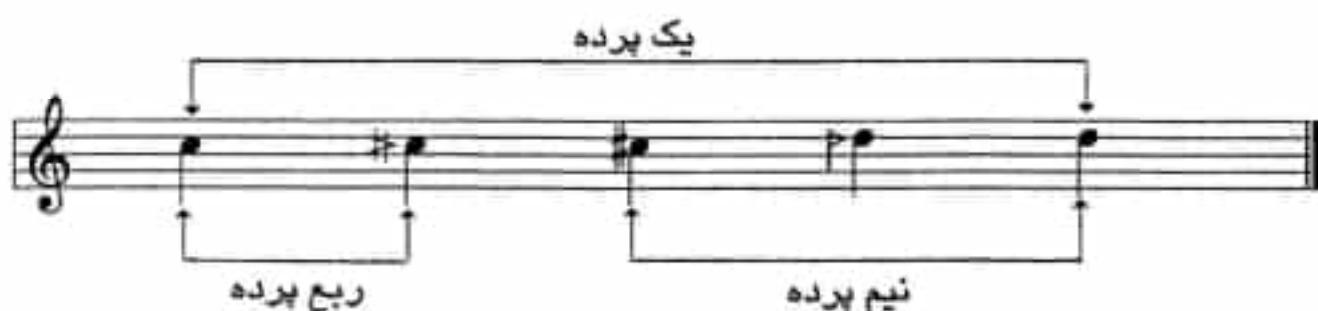
Diesis دیز # صدای نت را نیم پرده زیر می‌کند.

Bemolle بمل b صدای نت را نیم پرده بم می‌کند.

Sori سری # صدای نت را ربع پرده زیر می‌کند.

Koron کرن م صدای نت را ربع پرده بم می‌کند.

Becarre بکار b تاثیر علامات قبلی را خشی کرده و صدای نت را به حالت طبیعی باز می‌گرداند.

جدول علامات و واژه‌های موسیقی

شماره	واژه‌ها و علامت موسیقی	معنی و مفهوم
۱	Largo	سرعت سنگین ۲۰-۶۰ ضربه در دقیقه
۲	Larghetto	سرعت کمی تندتر از سنگین ۶۰-۶۶ ضربه در دقیقه
۳	Andante	سرعت آرام و روان ۷۶-۱۰۸ ضربه در دقیقه
۴	Moderato	سرعت متوسط ۱۰۸-۱۲۰ ضربه در دقیقه
۵	Da capo	به معنی برگشت به اول و قطعه را دوباره نواختن است
۶	P	ضعیف
۷	F	قوی
۸	tr	به معنی ریز یا همان نت و نت بالاتر
۹	Fine	به معنی پایان قطعه
۱۰	D.S. Al fine	قطعه را از علامت تکرار و تا علامت Fine ادامه دهید
۱۱	Segno	علامت تکرار است بین میزلهای مابین دو علامت
۱۲	T	به معنی مضربهای پی در پی ریز
۱۳	Crescendo	به تدریج صدا را قوی کردن
۱۴	Decrescendo	به تدریج صدا را ضعیف کردن
۱۵	Rit	به تدریج ریتم را کند کردن
۱۶	Takt	قسمت‌های برابر از نظر زمانی و با تعداد ضرب‌های معین
۱۷	Taktstrich	به معنی خط میزان خط‌هایی عمودی بر پنج خط حامل هستند
۱۸	B...	هرگاه این علامت زیر یک نت یا چند نت قرار گیرد آن نشانه در یک اکتاو کمتر اجرا می‌شود و اگر بالای نت نوشته شود یک اکتاو بالاتر اجرا می‌شود
۱۹	Staccato	روی هر نتی قرار گیرد، مقطع یا تک اجرا می‌شود
۲۰	Fermato	کشش طبیعی نت بیشتر از حد معمول خواهد شد
۲۱	Accent	محکم، قوی و علامت تشدید است
۲۲	Metronome	مترونوم دستگاهی است که مانند ساعت کوچک می‌شود و نوع الکترونیکی آن هم وجود دارد که قادر است ضربه‌های برابر و ریتمی یک نواخت حاصل کند. شماره‌های بالای تمام قطعات این کتاب باید با این دستگاه تنظیم شوند. مثلاً نوشته شده ۶۰=♩، در این صورت مترونم را روی شماره ۶۰ تنظیم کرده و قطعه را با سرعتی اجرا کنید که هر ضرب آن با هر ضربه مترونم هماهنگ و همزمان شود. توجه: چنانچه مترونم در دسترس نباشد، می‌توان با یک محاسبه ساده و ذهنی به طور تقریبی سرعت ذکر شده را بدست آورد. مثلاً اگر نوشته شده ۶۰=♩، یعنی کشش هر سیاه برابر با یک ثانیه و ۱۲۰=♩ یعنی کشش هر سیاه نیم ثانیه و به همین ترتیب می‌توان حدود تقریبی سرعت‌های ذکر شده را تعیین نمود.

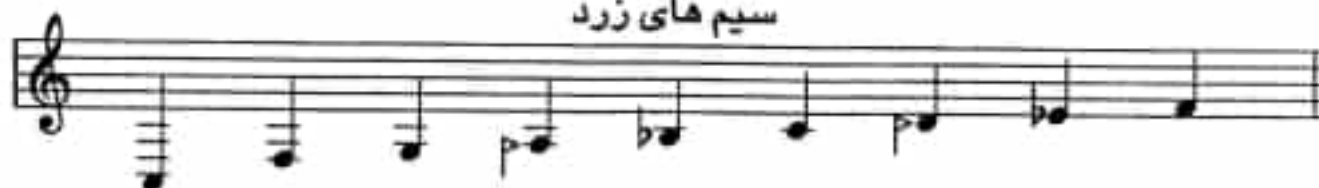
«چند توضیح ضروری در مورد شیوه مضراب زدن و نکات مهم»

- ۱- ارتفاع میز سنتور باید به اندازه‌ای باشد که بازو و ساعد یک زاویه قائمه تشکیل دهند و به موازات بدن قرار گیرند.
- ۲- مقابل سنتور بنشینید به طوری که به همه سطح سنتور مسلط بوده و برای مضراب زدن به سیم‌های زرد و سفید و پشت خرک ناگزیر نباشید جای خود را به این طرف و آن طرف تغییر دهید.
- ۳- حلقه مضراب را باید توسط سه انگشت شست و سبابه و میانی محکم بگیرید به طوری که حلقه مضراب از بنداول انگشت تجاوز نکند و دقت نمایید تا دو انگشت چهارم و پنجم هر دو پشت سر هم واقع شده و به زیر انگشت میانی بچسبند.
- ۴- محل فرود آوردن سر مضراب حدوداً ۳ الی ۴ سانتیمتری خرکهاست، دقت کنید که مضراب‌ها را خیلی نزدیک و یا دورتر از خرکها فرود نیاورید.
- ۵- حرکت مج به هنگام مضراب زدن بهتر است شبیه حرکت دستی باشد که در حال چرخاندن یک شیشی دوار است و حتی الامکان از حرکت خشک مج و یا ساعد پرهیزید.
- ۶- مضراب‌ها باید مانند توپی که به زمین می‌افتد و به سمت بالا باز می‌گردد نواخته شوند و دقت نمایید که مضراب‌ها ضمن اینکه نباید به سیم‌های بالا و پائین تر از نت مورد نظر اصابت کنند، پس از فرود آمدن بلافاصله بالا بپایید. (به سیم‌ها نچسبند).
- ۷- به خاطر داشته باشید که هرگز دست راست و چپ برای تغییر پوزیسیون از روی هم نمی‌گذرند.
- ۸- از عجولانه مضراب زدن پرهیزید و مضراب‌ها را ضمن شمارش صحیح و آهسته با متانت و بدون شتاب فرود آورید.
- ۹- چون سیم‌های سفید مسلط بر سیم‌های زرد بسته شده‌اند، به هنگام جفت مضراب زدن روی سیم‌های زرد و سفید، دست چپ باید کمی جلوتر از دست راست قرار گیرد.
- ۱۰- برای این که صدای ساز لطیف‌تر به گوش برسد، بهتر است سر مضراب‌ها را با دو قطعه نمد و یا پارچه ضخیم بپوشانید بطوریکه مضراب‌ها خیلی سنگین نشوند.

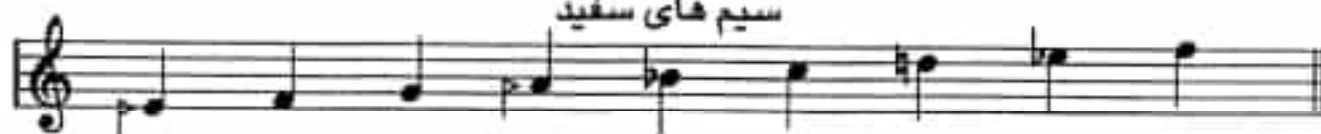
«کوک ساز برای اجرای قطعات این مجموعه»

برای اجرای قطعات این مجموعه، باید سنتور را دستگاه شور سل کوک نمود.
لازم به یادآوری است که کوک خرک اول سیم‌های زرد برای اجرای قطعات این کتاب نت «دو» یا چهار خط اضافه پائین حامل بوده و یک اکتاو بم‌تر از نت «دو» خرک ششم سیم‌های زرد صدا می‌دهد.

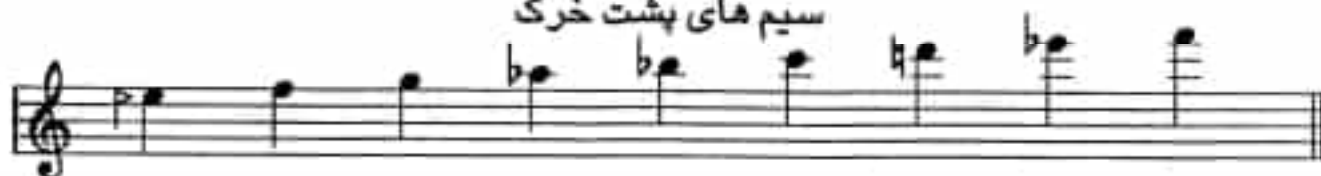
سیم‌های زرد

سیم‌های سفید

سیم‌های پشت خرک

توضیح: نت‌هایی که قبل از آنها علامتی ذکر نشده، همگی «بکار» هستند.

«تمرینات مضراب»

این تمرینات را ابتدا با مضراب بر روی پالش ترم اجرا نمائید تا دستتان به مضراب زدن و شمارش صحیح عادت نموده و آنگاه برای تنوع همین تمرین‌ها را می‌توان روی ساز اجرا نمود.

مثلاً مضراب‌های دست راست بر روی سیم‌های زرد و مضراب‌های دست چپ بر روی سیم‌های سفید. بهتر است اگر دست راست روی نت سل سیم زرد بود، دست چپ هم روی نت سل سیم سفید باشد و بعد می‌توانید به همان شکل نت‌ها را عوض کنید مثلاً دست راست روی نت «دو» سیم زرد و دست چپ روی نت «دو» سیم سفید و غیره.

«۸» علامت دست راست

«۷» علامت دست چپ

توجه: دقت نمائید که شمارش آهسته و با فواصل زمانی یکسان بوده و با صدای بلند بشمارید و هر تمرین را جداگانه بارها و بدون وقفه اجرا نمائید.

لازم به توضیح است که این تمرین‌ها را خیلی کند و آهسته اجرا نمائید.

تمرین کرد

$\text{♩} = 60$ Andante

1

- هر میزان $\frac{4}{4}$ دارای چهار ضرب است که هر ضرب آن یک سیاه می باشد و برای هر ضرب، یک شماره می شماریم.
- علامت مضرب راست و V علامت مضرب چپ است.
- علامت p و f که بعد از کلید سل قرار گرفته اند، علامت ترکیبی نامیده می شود.
- مفهوم نقطه هایی که زیر نت ها گذاشته شده (نقطه استاکانو) این است که صدای نت، مقطع و بریده باشد و فقط با یک مضرب اجرا می شود.
- تمامی نت های «می» در قطعات این کتاب، روی خُرک های هشتم اجرا می شود مگر آنکه علامت p قبل از آن قرار گیرد که در این صورت از خُرک اول پزسیون دوم و سوم استفاده می شود.

تمرین سیاه و گرد

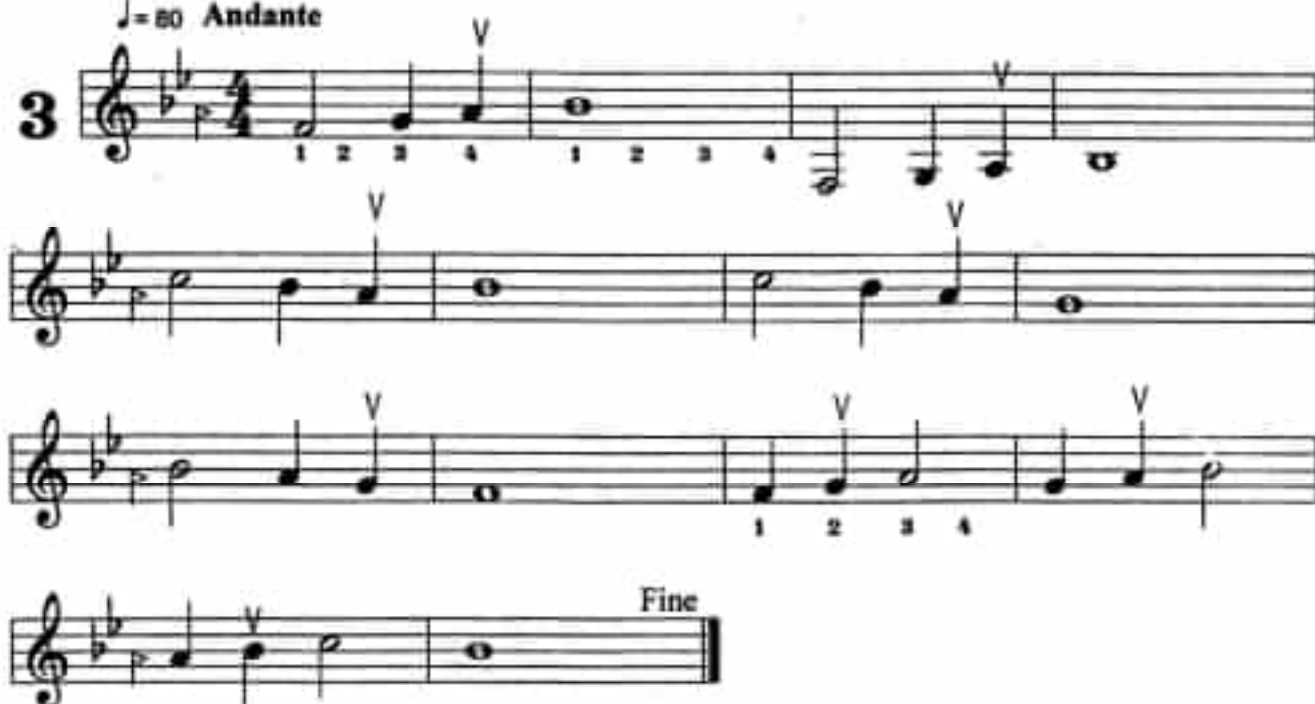
$\text{♩} = 60$ Largo

❑ در قطعات این کتاب تمام نت‌های گرد و سفید و سیاه و سیاه نقطه دار با یک مضرب راست یا چپ نواخته می‌شوند
غیر از نت‌هایی که علامت «T» یا «tr» دارند.
❑ نت‌هایی که علامت مضرب ندارند با دست راست اجرا می‌شوند.

قطعه‌ای در بیات ترک

$\text{♩} = 80$ Andante

❑ تمامی نت‌های «فا» در قطعات این کتاب، روی خرک‌های دوم اجرا می‌شود مگر آنکه علامت «9» بالای نت نوشته باشد که در این صورت از خرک‌های نهم استفاده می‌شود.

قطعه‌ای در افشاری

$\text{♩} = 80$ Andante

په‌پو سلیمانی (ترانه کردی کرمانشاهی)

$\text{♩} = 80$ Andante

- علامتی که در انتهای قطعه دیده می‌شود، دولاخط تکرار نام دارد با رسیدن به این نشانه، باید قطعه را از نشانه قبلی تکرار نمود و چنانچه در میزان‌های قبلی این نشانه وجود نداشت، قطعه از ابتدا باید تکرار شود. (مانند درس شماره ۵)
- به میزان $\frac{4}{4}$ آلابرو بزرگ (Alla breve) می‌گویند و آن را با علامت C نشان می‌دهند. (به میزان $\frac{2}{4}$ آلابرو کوچک می‌گویند و آن را با علامت C نشان می‌دهند.)
- در صورتی که صدا را خفه نکنیم و یا ریز اجرا نکنیم، با توجه به ماندگاری طنین صدا در ستور، اجرای نت سفید مانند اجرای یک سیاه و سکوت سیاه است. $(\text{♩} = \text{♩})$

مقدمه سرود سپیده بصورت مقدماتی

♩ = 60 Largo

6

تکرار یک میزان

Fine

قطعه‌ای در افشاری

♩ = 60 Largo

7

شعر

جواب

Fine

درگاه راز پنهان خواهد شد آشکارا
روزی تسفقدی کن درویش پستوارا

دل می‌رود ز دستم صاحب‌دلان خدا را
ای صاحب کرامت شکرانه سلامت

قطعه‌ای در ماهور

$\text{♩} = 60$ Largo

8

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

Fine

موسیقی ملل

$\text{♩} = 60$ Largo

9

1 2 3 4 1 2 3 4

Fine

اسمر یارم جوانه (ترانه کردی)

♩ = 60 Largo

شعر

10

Fine

■ مفهوم علامت «X» این است که هر دو مضرب چپ و راست، هم زمان روی سیم‌ها فرود آیند.

هزار یارم به هر تو یارمی هر تو یاره که ی وفادارمی
(اسمر یارم جوانه وک مانگی تابانه اسمر اسمر) ۲

ریحان (ترانه آذربایجانی)

♩ = 60 Largo

شعر

11

D.C.

1 2 3 4

■ «D.C» (دکا‌پو) به معنی تکرار قطعه از ابتدا می‌باشد.

■ هرگاه ضرب قوی یا نیمه قوی یک میزان سکوت باشد و نت‌ها در ضرب ضعیف قرار بگیرند، این حالت را ضد ضرب گویند.

قطعه‌ای در بیات ترک

♩ = 60 Largo

12

Fine

ربابه جان (ترانه مازندرانی)

♩ = 60 Largo

13

شعر

Fine

تمرین فواصل منفصل و متصل

♩ = 60 Largo

14

☐ هرگاه بالای نتی علامت «» (نقطه توقف) قرار گیرد مفهوم آن این است که کشش آن نت به دلخواه می تواند افزایش یابد.

☐ در موسیقی اختلاف زیر و بمی یا نسبت تواتر (تعداد ارتعاشات سیم در یک ثانیه) میان دو صدا را فاصله گویند. فاصله دو نت پی در پی را متصل و غیر از آن را منفصل می نامند.
در سطر آخر نت های پی در پی با فواصل سوم، تشکیل آریز داده اند.

موسیقی ملل

$\text{♩} = 60$ Largo

15

عروسک جون (الترنمین باغچه بان)

$\text{♩} = 60$ Largo

16

کبوتر شس عروسک
رو بوم ما بشینی

دلم می خواد تو خواب ناز
از روی اون ایوون پاشی

کنار چشمه سارون
رو بونه ها بشینی

گلپونه شس، دردونه شس
شاپرک شس، عروسک جون

هر میزان $\frac{3}{4}$ دارای سه ضرب است که هر ضرب آن یک سیاه می باشد.

هر سیاه قابلیت تقسیم به اجزاء کوچکتر (مانند چنگ، دولاچنگ و...) را نیز دارد، در این صورت برای هر سیاه یک شماره همراه با یک لفظ «و» در نظر می گیریم تا موقعیت چنگ ها نیز در شمارش، بدقت مشخص شود.

ترن قشنگ من (ال: ثمین باغچه بان)

♩ = 66 Larghetto

17

شعر

جواب

شعر

Fine

ترنم تَن مِبره، تَن مِبره، تَن مِبره.
شی فو، شی فو، دود.

ترنم قشنگه، توش پراز پلنگه.
شی فو، شی فو، دود، دود.

ترنم تو کوهه، تو دشته، تو راهه.
شی فو، شی فو، دود.

روفاق ترنم به آهو نشسته.
شی فو، شی فو، دود، دود.

- هر میزان $\frac{2}{4}$ دارای دو ضرب است که هر ضرب آن یک میاه می باشد و چنانچه قطعه دارای تقسیمات چنگ باشد برای هر سیاه، یک شماره همراه با لفظ «و» در نظر گرفته می شود.
- قطعه فوق در اصل فقط در یک مایه نوشته شده است اما در اینجا به منظور بسط و گسترش قطعه، ابتدا از مایه «ماهور می بمل» نوشته شده و سپس با یک فرود به مایه «ماهور می بمل» منتقل می شود.

لایلی لایلی (ترانه کردی)

♩ = 76 Adagio

18

■ علامت مضربهای چپ در سه میزان آخر قطعه حذف شده‌اند و علت حذف این علامت، وجود نمونه مشابه والگوهای یکسان در میزان‌های پیشین است. در این صورت نیازی به ذکر علامت مضرب نخواهد بود.

پروانه (موسیقی ملل)

♩ = 76 Adagio

19

بهاره، پروانه، رو گلها خونه داره . به هر جا میرسه، شادی با خود میاره

■ علاماتی که در طرفین دولاخط تکرار دیده می‌شود، «ولت» نامیده می‌شود و به این معنی است که بار اول ولت I و بار دوم ولت II اجرا شود.

پیش‌درآمد مقدماتی شور

Larghetto $\text{♩} = 66$

■ علامت‌های عرضی (مانند ۱ و ۲) از لحظه کاربرد تا پایان همان میزان، روی نت‌ها تاثیر می‌گذارند و چنانچه بعد از علامت مذکور تا پایان همان میزان، نت موردنظر وجود داشته باشد، نیازی به ذکر مجدد علامت نیست. البته اگر همان نت در اکتاوهای دیگر بیاید، علامت تغییردهنده باید نوشته شود. مانند نت‌های «می» در میزان ماقبل آخر. علامت ۲ در میزان‌های دوم خط سوم و میزان آخر خط چهارم به صورت احتیاطی آمده است، اگر نمی‌آمد باز هم نت‌های «می» پمل بودند.

■ هرجویانی که توانایی دارند دولاچنگ بنوازند، نت‌های سفید درس بالا را به صورت زیر بنوازند:

■ در ردیف موسیقی سازی، قطعه‌ای به نام رنگ قرح در دستگاه همایون نواخته می‌شود که وزن و حالت درس شماره ۲۰ تا حدودی به آن شباهت دارد و به منظور آشنا شدن با این وزن در این مجموعه گنجانده شده است.

مرغ سبز زیبا (اثر: بلارنوک - آهنگساز مجار)

♩ = 66 *Larghetto*

21 مقدمه

شعر

D.C.

شعر: منوچهر آتشی

یک مرغ سبز زیبا، رو بام ما نشسته

خسته و گریخته و تنها، نوک بالش شکسته

مرغ قشنگ غمگین، اون نوک سرخو وا کن

انگار دلت به جانیت، به به باغ مانیا گرا کن

توپ سفید (الر: حسن رادمرد)

♩ = 66 Larghetto

22

شعر

شعر: ابراهیم صفایی

حالا من می‌خوام برم به بازی
بازی می‌کنیم با به دونه توپ
از جا می‌پره، میره رو هوا
(یک و دو و سه و چار و پنج و شش) ۲

توپ سفید، قشنگی و بازی
بازی چه خوبه با بچه‌های خوب
چون پرت می‌کنم توپ سفیدم را
قل قل می‌خوره تو زمین و درش

این آهنگ اجراهای مختلفی دارد که باهم، اندکی تفاوت دارند در این کتاب به صورت فوق برای ستور تنظیم

شده است

آدم برفی (اثر: تمین باغچه بان)

♩ = 66 **Larghetto**

23

بس که نوون پخته، آتیش گرفته
بارون فروردین، پرفه‌ارو شسته

ایمن آدم برفی، جلوی تنور
کی دیده که برف، آتیش بگیره

■ خطوط منحنی که دو یا چند نت غیر همنام را به هم وصل می‌کند «خط اتصال» نامیده می‌شود. این خط نت‌ها را به هم پیوسته می‌کند و اگر چنانچه قطعه‌ای همراه با کلام باشد نت‌هایی که خط اتصال داشته باشند، فقط یک سیلاب شعری را در برمی‌گیرند.

■ به علت تغییر ریتم در میزانهای این قطعه، لازم است دقت بیشتری به عمل آید تا به غیر از سکوت‌های نوشته شده، وقفه‌ایی مابین میزان‌ها ایجاد نشود.

به زردان (ترانه گری)

$\text{♩} = 76$ Adagio

24

مقدمه

شعر

8.....

Fine

■ منظور از علامت «8.....» که در سطر اول مشاهده می شود این است که به هنگام تکرار دو میزان، تنها یک اکتاو بم تر نواخته شوند.

■ نت هایی که کوچکتر از حد معمول نوشته شده و روی آنها خطوط مورب کشیده شده باشند، نت زینت نام دارند. این نت ها جزء ضرب های اصلی میزان محسوب نمی شوند.

قایقرانان رود ولکا (موسیقی ملل)

Larghetto $\text{♩} = 66$

25

واریاسیون ریتمیک

(برای تقویت دست چپ و اجرای تمیز مضارب چپ)

Larghetto $\text{♩} = 66$

واریاسیون (دگره): فرمی در موسیقی که از تنوع بخشیدن چندباره به یک تم نتیجه می‌شود. (پرویز منصوری: چگونه از موسیقی لذت ببریم)

یا من صنما (تر: فرامرز پایور)

$\text{♩} = 100$

26

شعر

بار اول شعر
بار دوم جواب

شعر

بار اول شعر
بار دوم جواب

یا من صنما دل یک دله کن گر سر نهم آنگه گله کن
 گر سر نهم آنگه گله کن
 آخر تو شی رحمی نکنی بر رنگ رخ همچون زر من
 بر رنگ رخ همچون زر من
 تو سر و گل و من سایه تو من کشته تو، تو حیلز من
 بر نوحه و این چشم تر من رحمی نکند چشم خوش تو
 باده نخورم و رانکه خورم بوسه دهد او بر ساغر من
 بوسه دهد او بر ساغر من

■ علامت « ♩ » (دال سنیو) یکی از علائم تکرار است که اغلب به منظور تکرار بخشی از قطعه استفاده می شود.

یک گل سایه کمر (ترانه فارسی)

Andante ♩ = 80

یه گل سایه کمر، سایه کمر تازه شکفته، تازه شکفته
نه دستم بش می رسه، بش می رسه نه خوش میفته، نه خوش میفته
(مستم، مستم، تیغت پریده شستم) ۲

واریاسیون ریتمیک

Larghetto ♩ = 60

ترانه کردی کرمانشاهی

$\text{♩} = 80$ Andante

28

شعر

D.C.

موسیقی ملل

$\text{♩} = 80$ Andante

29

Fine

تصنیف قدیمی «چهره به چهره»

♩ = 60 Larghetto

30

شعر

Fine

شرح دهم غم تو را نکته به نکته مو به مو
خانه به خانه در به در کوچه به کوچه کو به کو
دجله به دجله یم به یم چشمه به چشمه جو به جو

گر به تو افندم نظر چهره به چهره رو به رو
در پی دیدن رخت همچو صبا فندام
میروم از فراق تو خون دل از دو دیدم

مجنون نبودم (ترانه فارسی)

$\text{♩} = 80$ Andante

31

کدوم کوه و کمر بوی تو داره یار
 کدوم ماه جلوه روی تو داره
 همون ماهی که از قبله زند فریاد
 نشون از داغ ابروی تو داره
 (مجنون نبودم، مجنونم کردی از شهر خودم، بیرونم کردی، یار) ۲

وقتی بارون میاد

♩ = 80 Andante

32

شعر

جواب

شعر

جواب

شعر

جواب

Fine

خجی میسه ایوون ۲
داره میازه رنگین کمون ۲

(وقتی که بارون میاد تو کوچه ما
خدای بارون تو آسمون)

آخ لیل و داخ لیل (ترانه کردی)

♩ = 80 Andante

33

❧ علامت «❧» (فال سینو) یکی از علائم تکرار است که اغلب به منظور تکرار بخشی از یک قطعه استفاده می شود.

تولد (آثر: آتوشیروان روحانی)

34 *largo* $\text{♩} = 45$

شعر

1 3 4 6 1 3 4 6

1 3 4 6

2. *Fine* جواب

D.S. al Fine

تولد، تولد، تولدت مبارک	مبارک، مبارک، تولدت مبارک
لبت شاد و دلت خوش، تو گل پر خنده باشی	بیا شمعارو فوت کن، که صد سال زنده باشی
تولد، تولد، تولدت مبارک	مبارک، مبارک، تولدت مبارک

■ میزان 6/8 دو ضربی ترکیبی است که هر ضرب آن یک سیاه نقطه‌دار است. برای هر چنگ یک شماره در نظر می‌گیریم؛ بنابراین برای سیاه دو شماره و برای سیاه نقطه‌دار سه شماره در نظر می‌گیریم تا کَشش‌ها به دقت رعایت شود. در این صورت در هر میزان 6/8، شمارش بر اساس یک گروه شش تایی خواهد بود که شماره یک و چهار، سر ضرب‌ها را مشخص می‌کند.

■ دقت کنید که در درس فوق تمام نت‌های لا، بمل هستند.

سوزه (ترانه بختیاری)

$\text{♩} = 68$ Larghetto

35

1 2 3 4 5 6 1 2 3 4 5 6

Fine

شیرینه و سوزه، شیرینه و سوزه
(دس به دسمالم نزن دلم می لرزه) ۲
(ای خدای بالای سری سه ی زیر پاکن) ۲
شیرینه و سوزه، شیرینه و سوزه
(دس به دسمالم نزن دلم می لرزه) ۲

۱۱. ریتم « $\frac{6}{8}$ » از ریتم های ترکیبی دو ضربی است که هر ضرب آن یک سیاه نقطه دار است. از آنجاکه معمولاً نت های سیاه و چنگ نیز بکار می روند، برای هر چنگ یک شماره در نظر می گیریم تا کتش ها به دقت رعایت شود. در این صورت در هر میزان « $\frac{6}{8}$ »، شمارش بر اساس یک گروه شش تایی خواهد بود که شماره های یک و چهار، سر ضرب ها را مشخص می کند.

سرود برفبازی (آثر ثمن باغچه بان)

$\text{♩} = 80$ Andante

36

به به، چه برفی، نشست روزمین	هنوزم، می باره، بچه ها پاشین
خونه، خیابون؟ موندن زیر برف	روز برف بازی، بچه ها پاشین
■ ■ ■	
به به، چه برفی، تونه به تونه	چه سفید، چه خوشگل، چه مهربونه
چشمه، چشمه سار، موندن زیر برف	روز برف بازی، بچه ها پاشین

ترانه خراسانی

Andante $\text{♩} = 75$

37

D.C.

عمو دختر (ترانه گلکری)

38

Andante $\text{♩} = 80$
مقدمه

Andante $\text{♩} = 80$

شعر

واریاسیون ریتمیک

Andante $\text{♩} = 80$

ترانه لری

Larghetto $\text{♩} = 66$

39

Fine

موسیقی ملل

Andante $\text{♩} = 80$

40

ترانه بختیاری

♩ = 66 *Larghetto*

41

مقدمه

شعر

D.C.

علامت کرشندو نام دارد و به معنی افزایش تدریجی شدت صوت می باشد.

زرد ملیجہ - قسمت اول (اثر: ابو الحسن صبا)

$\text{♩} = 80$ Andante

42

D.C.

کردستان خوشه (اثر: حسن کامکار)

♩ = 66 *Larghetto*

43

The musical score is written for a single melodic line. It begins with a treble clef and a key signature of two flats (B-flat major). The time signature is 2/4. The tempo is marked as *Larghetto* with a quarter note equal to 66 beats per minute. The score consists of five staves. The first staff starts with a treble clef and a key signature of two flats. The second staff has a repeat sign. The third staff has a repeat sign. The fourth staff has a repeat sign. The fifth staff has a repeat sign and ends with a double bar line.

کوهستانی (الربا بالحن صبا)

$\text{♩} = 68$ Larghetto

44

The musical score is written for a single melodic line in B-flat major (two flats) and 2/4 time. It begins with a treble clef and a tempo marking of $\text{♩} = 68$ Larghetto. The piece is numbered 44. The notation includes various note values, rests, and articulation marks (accents). There are several measures with a double bar line and a repeat sign. The fifth staff includes first and second endings, marked 'I.' and 'II.'. The piece concludes with a double bar line and the marking 'D.C.' (Da Capo).

الله ناز (الترانيم محسن)

♩ = 66 Larghetto

45

شعر

Fine

کین غم جانگداز (برود زدلم) ۲	باز ای الهه ناز، با دل من باز
بیا تا ز سر (گنہت گذرم) ۲	گر دل من نیاسود از گناه تو بود
بیا تا غم خود را با راز و نیاز (زخاطر ببرم) ۲	باز می‌کنم دست یاری به سویت دراز
ناز تو بیش از این بهر چیست ؟	آنکه او به غمت دل بندد چون من کیست ؟
من تورا وفا دارم بیا که جزاین (نباشد هنرم) ۲	تو الهه نازی درمزمم بنشین

بارون بارونه (ترانه کردی)

♩=66 Larghetto

46

مقدمه

شعر

I.

II.

جواب

شعر

I.

II.

جواب

ترانه آذربایجانی

♩ = 68 Andante

47

شعر

I. II.

D.C.

پیش در آمد دشتی (اثر: موسی معروفی)

Andante ♩ = 80

ریز و تکریز

■ در مکتب نوازندگی ستور استاد پایور، هر نشی که کشش آن برابر یک چنگ نقطه‌دار یا بیشتر باشد، روی آن نت ریز اجرا می‌شود و از نماد خاصی نیز برای نشان دادن ریز استفاده نمی‌شود، ولی تمام استادان صاحب شیوه بعد از استاد پایور (پشنگ کامکار، پرویز مشکاتیان و اردوان کامکار) از علامت T برای نمایش ریز استفاده کرده‌اند.

■ ریز: نوالی تند شدهٔ راست و چپ را ریز گویند که یکی از مهم‌ترین تکنیک‌های نوازندگی در تمام سازهای مضرابی و از جمله ستور است. با در نظر گرفتن این نکته که در نوازندگی ستور، به تدریج با انواع ریزهای متنوع رویه‌رو می‌شویم. هدف نهایی آموزش ریز، توانایی رسیدن نوازنده به اجرای ریز پر است، که برای رسیدن به این مهم معمولاً با توجه به فیزیک دست و استعداد نوازنده و سرعت قطعه موسیقی پنج مرحله زیر طی می‌شود:

■ در موسیقی غربی نماد ریز ترمولو (Tremolo) است که آهنگ‌سازان تعداد دقیق ترمولو را با گذاردن خط‌های مورب روی دستهٔ نت (مانند نت آخر مثال‌های رویه‌رو) مشخص می‌کنند. می‌توان این مراحل را برای یادگیری ریز برای هنرجویان موسیقی ایرانی نیز به کار برد.

■ تک‌ریز: هر گاه ابتدا یک راست یا چپ مقدم نواخته شود و ریز یا کمی فاصلهٔ زمانی (از راست یا چپ مقدم) آغاز شود، تک‌ریز نواخته‌ایم که در شیوه نوازندگان معاصر به آن راست‌ریز یا چپ‌ریز می‌گویند.

■ در شیوه نگارش استاد پایور از علامت آکسان (>) برای اجرای تک‌ریز استفاده می‌شود، که در آن مضراب تک مقدم، با گذاردن راست یا چپ اضافه روی علامت آکسان، مشخص می‌شود.

■ البته برای اجرای نمونه‌های مقابل می‌توان از مضراب‌گذاری‌های متنوع دیگری نیز بهره برد که کمتر متداول هستند.

■ از انواع دیگر متداول ریز می‌توان به دوپل‌ریزها، ریز مینه‌مال، ریز خفه و... اشاره کرد که هنرجویان در مقاطع بالاتر به تدریج با اجرای آنها آشنا خواهند شد.

تمرین ریز

♩ = 40-105

49

■ همان‌طور که در سرعت قطعه بالا مشاهده می‌شود، این تمرین باید از سرعت ۴۰ شروع شده و به تدریج تا ۱۰۵ پیش می‌رود. پیشنهاد می‌شود هنرجویان برای رسیدن به کیفیت مطلوب در اجرای این تمرین از سرعت ۴۰ شروع کرده و با شب ملایم (دوتا دوتا، سه تا سه تا یا چهار تا چهار تا) سرعت را افزایش دهند.

■ تریل یا تری (♯): نشانه‌ای است که اگر روی نتی گذاشته شود، آن نت و نت یکم درجه بالاترش پی در پی، به صورت متناوب به اجرا درمی‌آیند تا ارزش زمانی نت اصلی به پایان برسد.

مراحل رسیدن به سرعت در تریل، همانند مراحل رسیدن به سرعت در ریز است.

لاله سُر (ترانهٔ بختیاری)

♩ = 50-80

50

■ با توجه به استعداد و فیزیک دست هنرجو، می‌توان تریل و ریزها را همانند نمونه‌های زیر اجرا کرد یا از اجرای آنها صرف‌نظر نمود.

سه‌گدار (ترانه بیرجندی)

Andante ♩ = 80

از اینجا تا به بیرجند سه‌گداره	گدار اولی پر ز نقش و نگاره
گدار دومی مخمل پیوشم	گدار سومی دی، دی، دیدار یاره
همه دردم	ز جفايت شکوه نکردم
گل زردم	تو بیا تا دورت بگردم، آی...
ای یار جان، ای یار جانی	دوباره بر نمی‌گردد دیگر جوانی

اوله ري وار (ترانه آذربايجاني)

Andante ♩ = 80

52

پیش در آمد ابو عطا (اثر: موسی معروفی)

largo ♩ = 60

53

دُرَّاب و سر مضراب

■ نت‌هایی که کوچک‌تر از حد معمول نوشته می‌شوند، با سرعت بالا اجرا می‌شوند. رانت زینت (Acciacatura) می‌گویند.

■ دُرَّاب: اجرای سریع دو نت زینتِ همنام یا نت اصلی، که به نت اصلی وصل شوند.

■ سر مضراب: اجرای سریع دو یا چند نت زینتِ غیر همنام یا نت اصلی، که به نت اصلی وصل شوند.

تمرین دُرَّاب و سر مضراب

رنگ بیات ترک (آثر: پشنگ کامکار)

Andante $\text{♩} = 80$

54

II 8va.....

دختر شیرازی

largo ♩ = 50

گل مریم

♩ = 80 Andante

56

شعر

The musical score is written in G major (one sharp) and 6/8 time. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 80 beats per minute. The score consists of 10 staves of music. The melody is written in treble clef. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 6/8 time signature. The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 80 beats per minute. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and rests, along with dynamic markings like 'v' (forte) and 'f' (forte). The piece concludes with a 'Fine' marking.

ترانه بختیاری

♩ = 80 Andante

57 مقدمه

شعر

جواب

D.C.

ترانه فارس

♩ = 60 Andante

58 مقدمه

Rit

D.C.

■ « Rit.... » (ریتارداندو) به معنی کاهش تدریجی سرعت است.

چهارمضرباب افشاری (اثر: پشنگ کامکار)

Andantino ♩ = 100

59

■ دقت کنید که در این درس با توجه به سرعت قطعه، تریل به صورت دولاچنگ اجرا می شود.

رنگ افشاری (ال:درویش خان)

♩ = 100 Andante

60

The musical score is composed of ten staves. The first staff starts with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a 6/8 time signature. The tempo is marked 'Andante' with a tempo of 100 beats per minute. The music features a variety of notes, rests, and ornaments (trills and grace notes). The score concludes with a double bar line and repeat dots on the tenth staff.

هرگاه علامت «tr» بالای نتی قرار گیرد، به اندازه کشش آن نت مضروب‌های راست و چپ متوالی (ریز) روی همان نت و نت بالانر نواخته می‌شود.

رنگ آذربایجانی

♩ = 80 Andante

61

D.C.

ترانه کردی

♩ = 70-90

62

The musical score is written in a single system with six staves. The first staff starts with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat major), and a 3/4 time signature. The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some notes marked with a 'V' above them, indicating accents. The score includes repeat signs and first/second endings. The final staff ends with a double bar line.

در قفس (تر: ابوالحسن صبا)

Andante $\text{♩} = 80$

نواایی (ترانه تریت جام)

♩ = 80 Andante

برای اجرای خط اتصال یا ریز و با توجه به سرعت دست نوازنده، می‌توان هر کدام از دو حالت مقابل را اجرا کرد.
(ریز شش تایی یا هشت تایی)

همه با وفایند تو گل بی وفایی (۲)
میاد خباری به محمل نشیند (۲)
جوانی بگذرد تو قدرش ندانی (۲)

نواایی نواایی نواایی نواایی (۲)
به دنبال محمل سبک تر قدم زن (۲)
نواایی نواایی نواایی نواایی (۲)

دایه دایه (ترانه لری)

Andante ♩ = 80

رشیدخان (ترانہ قوجانی)

♩ = 85-95

بیا بریم کوه (ترانه خراسانی)

Andante ♩ = 95

67

The musical score is written in treble clef with a key signature of two flats (B-flat major). The tempo is marked Andante with a quarter note equal to 95 beats per minute. The score consists of 8 staves. The first staff is numbered 67. The music features a mix of eighth and quarter notes, with some measures containing slurs and accents. The piece ends with a double bar line on the eighth staff.

رنگ دشتی (ال: حبيب سماعي)

$\text{♩} = 80$ Andante

68

Fine

سرود ای وطن (آثر: علیقلی وژییری)

Andante ♩ = 75

69

The musical score is written for a single melodic line in treble clef. It begins with a key signature of two flats (B-flat major) and a 3/4 time signature. The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 75 beats per minute. The score is numbered '69' in the top left corner. The music features a variety of note values, including eighth and sixteenth notes, and rests. Dynamic markings such as 'v' (piano) and 'T' (tutti) are used throughout the piece. The score is divided into nine staves, with the first staff starting with a repeat sign. The music concludes with a final note on the ninth staff.

برای اجرای ریز روی سیاه نقطه دار، با توجه به سرعت دست
نوازنده، می‌توان هر کدام از سه حالت مقابل را اجرا کرد.
(ریز شش‌تایی، هشت‌تایی یا دوازده‌تایی)

کشور ما کشور ایران بود	مسکن شیران و دلیران بود
بی تو وجود من یک دم می‌اد	سایه تو از سر من کم می‌اد
ای وطن ای حب تو آئین من	دوستی‌ات کیش من و دین من
دولت و اقبال تو پاینده باد	نام بلندت به جهان زنده باد

ترانه مازندرانی

♩ = 80-100

70

The musical score for measure 70 consists of five staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a time signature of 8/8. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, many of which are marked with an accent (v). The piece ends with a double bar line.

دی بلال (ترانه بختیاری)

Largo ♩ = 60

71

کابوکی (ترانه کردی)

$\text{♩} = 80$ Andante

72

The musical score is written in a single system with 10 staves. The key signature has two flats (B-flat major). The time signature is 2/4. The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 80 beats. The score begins with a treble clef and a key signature of two flats. The first staff starts with a measure number of 72. The music consists of eighth and sixteenth notes, with various rests and repeat signs. There are trills (tr) in several measures. The piece concludes with a 'Fine' marking and a double bar line.

الا یا ایها الساقی (اثر: رضا قاسمی)

♩ = 120 Andante

73

شعر

جواب

1. شعر

2. شعر

شعر

جواب

شعر

شعر

به زیر آن درختی رو که او گلنهای تر دارد
نه هر چشمنی نظر دارد نه هر بحری گهر دارد
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلا
میان صخره و غار اثر دارد اثر دارد ۲
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلا

ولا نرد کسی بنشین که او از دل خیر دارد
نه هر کلکنی شکر دارد نه هر زیری زهر دارد
الا یا ایها الساقی ادر کأساً و ناولها
(بنال ای بلبل دستان آفرینا ناله مستان)
الا یا ایها الساقی ادر کأساً و ناولها

چهارمضروب کردیيات (آثر: پرویز مشکاتیان)

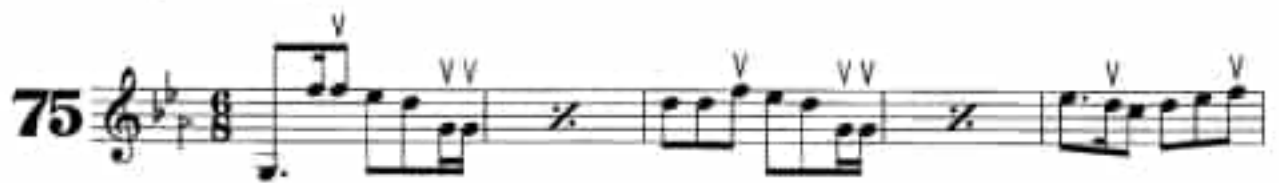
♩ = 120 Moderato

74

■ 6/8 نیز مانند 6/8 از ریتم‌های ترکیبی دوضربی بوده و هر ضرب آن یک چنگ نقطه‌دار است. بنابراین برای هر دو لاچنگ یک شماره در نظر می‌گیریم و مانند ریتم 6/8 شمارش بر اساس یک گروه ۶ تایی خواهد بود.

گل پامچال (ترانہ گیلکی)

♩ = 60 *Larghetto*

از خون جوانان وطن (لتر: عارف قزوینی)

Larghetto $\text{♩} = 60$

76

The musical score is written on eight staves. The first staff begins with the number '76'. The music is in 6/8 time and B-flat major. It features a variety of note values, including eighth and sixteenth notes, and rests. Dynamic markings 'T' and 'V' are placed above certain notes throughout the piece. The score concludes with a double bar line and the instruction 'D.S. al Fine'.

■ **تکیه:** وقتی علامت تکیه (v) بین دو نت قرار گیرد، نصف یا یک چهارم ارزش زمانی نت اصلی، یا نت بعدی اجرا می شود یا به اصطلاح به نت بعدی تکیه داده می شود. در شیوه اجرایی نگارنده این تکیه نصف زمان اصلی را به خود اختصاص می دهد و در شیوه استاد پایور یک چهارم نت اصلی را.

■ سه نوع حالت اجرایی برای تکیه وجود دارد:

■ **ریز چنگ** نقطه دار: این ریز را می توان به گونه های مختلفی اجرا کرد مانند دو نمونه زیر:

دو ضربی ترک (آثر: ابوالحسن صبا)

Andante ♩ = 92

77

لیلا خانم (ترانه مازندرانی)

$\text{♩} = 80$ Larghetto

78 مقدمه

شعر $\text{♩} = 60$

Fine

در این قطعه، سرعت مقدمه آهنگ بیشتر از بخش اصلی آن می باشد دقت کنید که پس از اتمام مقدمه، قطعه با سرعت کمتری (یعنی کندتر) نواخته شود.

مرا بیوس (آثر: مجید وفادار)

Andante ♩ = 80

79

■ تریوله: اجرای سه نت هم شکل در زمان دو نت هم شکل را تریوله می گویند.

■ ریز دوپل

■ قطعه بالا به علت محدودیت کوک ستور، کامل نوشته نشده است.

مقدمه بیات ترک (آثر: ارسلان کامکار)

$\text{♩} = 100$ Andante

80

زمن نگارم (الر:درويش خان)

$\text{♩} = 66$ Adagio

81

شعر

I. II. T V tr V T V V tr V

I. II. Fine V T V V V

V T V T

I. II. جواب

V V V V V

V V V شعر V V T V V

T V V 9 2

■ در این تصنیف، به دلیل امکانات محدود سنتور، گوشه دلکش در جای خودش قرار نگرفته و با افزایی کوتاه به مایه دیگری منتقل شده و سپس ادامه تصنیف با یک فرود، در مایه اصلی اجرا می‌شود. این شیوه در موسیقی غربی «مدلاسیون» نام دارد.

بهار دلکش (آثر: درویش خان)

$\text{♩} = 66$ Adagio

82

شعر

جواب

شعر

Fine

D.S. al Fine

قمرین دشتی (آثر: ابوالحسن صبا)

♩. = 100 Andante

83

8

8

1.

2.

سرود ای ایران (آثر: روح الله خالقی)

Andante $\text{♩} = 80$

84

مقدمه

1. 2. شر

T

T

T

T

ای ایران ای مرز پر گهر / ای خاکت سرچشمه هنر
 دور از تو اندیشه بدان / پاینده مانی و جاودان
 ای دشمن ارتو سنگ خارهای من آه من / جان من فدای خاک پاک میهنم
 مهر تو چون شد پیشه ام / دور از تو نیست، اندیشه ام
 در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما / پاینده باد خاک ایران ما

سنگ کوهت دُر و گوهر است / خاکت دشت بهتر از زر است
 مهرت از دل کی برون کنم / برگویی مهر تو چون کنم
 تا گردش جهان و دور آسمان بیست / نور ایزدی همیشه رهنمای ماست
 مهر تو چون شد پیشه ام / دور از تو نیست، اندیشه ام
 در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما / پاینده باد خاک ایران ما

ایران ای خرم بهشت من / روشن از تو سرنوشت من
 گر آتش بارد به پیکرم / جز مهرت بر دل نیروم
 از آب و خاک و مهر تو سرشته شد گلم / مهرت از برون رود چه می شود دلم
 مهر تو چون شد پیشه ام / دور از تو نیست، اندیشه ام
 در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما / پاینده باد خاک ایران ما

چهارمضرباب بیات ترک (آثر: پیشتگ کامکار)

85

The musical score consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a time signature of 8/8. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are several triplets marked with a '3' and a 'V' above them. The score includes repeat signs and a double bar line. The notation is in Persian style, with some specific symbols used for certain notes and rests.

قسمتی از پیش در آمد بیات ترک (الر: علی اکبر شهنازی)

♩ = 80 Andante

86

■ علامت «*tr*» که بالای نت «می» قرار گرفته به این معنی است که روی نت‌های می‌بمل (خرک هشتم) و می‌کرن (خرک اول) به اندازه کشش یک چنگ، ریز نواخته شود.

رنگ دشتی (الر: علی اکبر شهنازی)

♩ = 80 Andante

87

The musical score is written for a single melodic line in 6/8 time. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Andante' with a quarter note equal to 80 beats per minute. The score contains ten staves of music. The first staff starts with a measure number of 87. The music is characterized by a mix of eighth and quarter notes, with several trills and accents. The piece ends with a double bar line and repeat signs. There are some additional markings like '8.....' and '9' below the staves, possibly indicating fingerings or breath marks.

رسوای زمانه (آثر: همایون خرم)

Larghetto $\text{♩} = 60$

88

The musical score is written on eight staves. It begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat major), and a time signature of 2/4. The tempo is marked 'Larghetto' with a quarter note equal to 60 beats per minute. The score contains various musical notations including eighth and sixteenth notes, rests, and dynamic markings such as 'T' and 'V'. The piece concludes with a double bar line on the eighth staff.

■ اصل این قطعه در مخالف سه گاه است که در اینجا به ابروعطا انتقال یافته است.

قاسم خان (محل کردی، تنظیم کامکارها)

♩ = 80-110

90

The musical score is written for a single melodic line in 2/4 time, with a tempo range of 80-110 beats per minute. It consists of six staves of music. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The notation includes various ornaments (trills, grace notes, and mordents) indicated by 'V' and 'tr' symbols above the notes. The piece begins with a treble clef and a key signature of two flats. The first staff starts with a tempo marking '♩ = 80-110' and a rehearsal mark '90'. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together. The piece concludes with a double bar line and the marking 'D.C.' (Da Capo).

چهارمضرباب مقدماتی (برگرفته از ملودی کردی)

Andantino $\text{♩} = 100$

91

The musical score is written for a single melodic line in E-flat major (two flats) and 4/4 time. It begins with a treble clef and a common time signature. The tempo is marked 'Andantino' with a quarter note equal to 100 beats per minute. The score consists of seven staves of music. The first staff is numbered '91'. The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and dynamic markings such as 'v' (accents) and 'T' (trills). The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

آواز شور

آواز بیات ترک

آواز دشتی

توجه: در آوازا تأثیر علامات عرضی مانند «کرن» تا انتهای همان سطر خواهد بود. در حالیکه اعتبار این علامات عرضی در قطعات ضربی فقط تا همان میزان است.

آواز بیات کرد

